תורה אור

(א) *וסתם ספרא רבי יהודה, אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא *הכל כשרים לקדש חוץ מחש"ו רבי יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה ואנדרוגינוס ש"מ, ומאי שנא מילה? משום דכתיב °המול לכם כל זכר:

מתני' *מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב, אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר: **גמ'** רב הונא מתני חייב רב יהודה מתני פטור רב הונא מתני חייב דתניא אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלקו רבי *אלעזר ור' יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול אחר השבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול בע"ש וא' למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שר' אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר ושניהם לא למדוה אלא מעבודת כוכבים: ר' אליעזר סבר כעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים אמר רחמנא לא תעביד וכי עביד מיחייב ה"נ לא שנא ורבי יהושע התם דלאו מצוה הכא מצוה רב יהודה מתני פטור דתניא א"ר מאיר לא נחלקו ר"א ורבי יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שהוא פטור על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול אחר השבת וא' למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת שר"א מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר ושניהם לא למדוה אלא מעבודת כוכבים ר"א סבר כעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים אמר רחמנא לא תעביד וכי עביד מיחייב ה"נ לא שנא ור' יהושע התם לא טריד מצוה הכא טריד מצוה *תני ר' חייא אומר היה ר"מ לא נחלקו רבי *אלעזר ורבי יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול בע"ש וא' למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול אחר השבת וא' למול בשבת ושכח ומל של אחר השבת בשבת *שר"א מחייב חטאת ור' יהושע פוטר השתא רבי יהושע סיפא דלא קא עביד מצוה פוטר רישא דקא עביד מצוה מחייב? אמרי דבי ר' ינאי רישא כגון שקדם ומל של שבת בע"ש דלא ניתנה שבת לידחות סיפא ניתנה שבת לידחות א"ל רב אשי לרב כהנא רישא נמי ניתנה שבת לידחות לגבי תינוקות דעלמא? להאי גברא מיהא לא איתיהיב: **מתני'** *קטן נימול לשמנה, לתשעה, ולעשרה, ולאחד עשר, ולי"ב לא פחות ולא יותר הא כיצד: כדרכו לשמנה, נולד לבין השמשות נימול לט', בין השמשות של ע"ש נימול לעשרה, יו"ט לאחר השבת נימול לאחד עשר, ב' ימים של ר"ה נימול לשנים עשר. קטן החולה אין מוהלין אותו עד שיבריא: **גמ'** *אמר שמואל °חלצתו חמה נותנין לו כל ז' להברותו איבעיא להו מי בעינן מעת לעת ת"ש דתני *לודא יום הבראתו כיום הולדו מאי לאו מה יום הולדו לא בעינן מעת לעת אף יום הבראתו לא בעינן מעת לעת, לא, עדיף יום הבראתו מיום הולדו - דאילו יום הולדו לא בעינן מעת לעת ואילו יום הבראתו בעינן מעת לעת: **מתני'** *אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את רוב העטרה ואינו אוכל בתרומה, ואם היה בעל בשר מתקנו מפני מראית העין

מל

והא סתם ספרא הוא דבתורת כהנים תניא לה וסתם ספרא רבי יהודה* : **לקדש** . מי חטאת לתת אפר על המים : **מכשיר בקטן ופוסל באשה** . טעמיה מפרש בסדר יומא בפ"ג : **ובאנדרוגינוס** . שמע מינה דרבי יהודה כאשה משוי ליה : **כל זכר** . ריבויא הוא :

מתני' ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב . דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה הוא ועבד ליה חבורה שלא לצורך ובהא אפילו רבי יהושע מודה : **אחד למול בשבת ואחד למול בע"ש ושכח ומל את של ע"ש בשבת ר"א מחייב חטאת** . דמילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת ואע"ג דטעה בדבר מצוה שהיה טרוד באותו של שבת ומתוך כך טעה בזה ואף בזה עשה מצוה שהרי ראוי הוא למול אלא שאינו דוחה שבת ס"ל לר"א טעה בדבר מצוה ועשה מצוה שיש בה חיוב חטאת חייב ורבי יהושע פוטר דס"ל טעה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור: **גמ' רב הונא מתני** . במתניתין ברישא חייב לדברי הכל כדתנינן לה הכן : **ורב יהודה מתני ברישא פטור** . דמוקי לה בשכח ומל את של ע"ש בשבת ופלוגתא היא בשל אחר השבת בשבת : **שהוא חייב** . דאע"ג דטריד במצוה וטעה בה כיון דלאו מצוה שעדיין לא הגיע זמנו למול חייב : **אלא מע"ז** . שהוקשו כל חטאות שבתורה לחטאת ע"ז דכתיב תורה אחת יהיה לכם וגו' בפרשת שלח לך אנשים גבי קרבן ע"ז : **ור' יהושע התם** . עובד עבודת כוכבים לא עשה מצוה : ה"ג רב יהודה מתני פטור דתניא אמר ר"מ לא נחלקו ר"א ורבי יהושע על שהיו לו שני תינוקות אחד למול ע"ש כו' : **ה"ג ורבי יהושע התם לא טריד במצוה הכא טריד במצוה.** טרוד להתעסק במצוה גמורה שהרי אחד מהם זמנו היום וטרוד לבו למהר ולעשות ומתוך טרדו טעה ומל את זה שאין בו מצוה כלל : **ושכח ומל של ע"ש בשבת שהוא חייב** . לקמיה מתרץ לה : **דלא ניתנה שבת לידחות** . שאין לו תינוק שיהא זמנו היום הלכך לא היה טרוד היום במצוה שלא היה מוטל עליו כלום לעשות ולא היה לו לטעות : **מתני' נולד בין השמשות נימול לט'** . שהרי ליום שמיני של מחר הוא נימול ושמא בין השמשות יום הוא ונימול לט' : **היה היום ע"ש** . א"א למולו בשבת הבאה דשמא ט' הוא והויא ליה מילה שלא בזמנה ואינה דוחה שבת וצריך להמתין עד לאחר השבת שהוא עשירי : **חל יו"ט להיות אחר השבת** . אין מילה שלא בזמנה דוחה אותו ונימול לי"א: **גמ' חלצתו חמה** . כשנפל ממנו החולי ויצא מגופו: **דתני לודא** . שם חכם : **יום הבראתו כיום הולדו** . ממתינין לו כיום הולדו: **מאי לאו** . יום הולדו דווקא קאמר דלא בעינן מעת לעת : **לא** . כיום הולדו דקתני למיתב ליה ז' מיהו עדיף יום הבראתו מהא ,דבעינן מעת לעת,ומהא ליכא למשמע מידי : **מתני' ציצין** . רצועות של בשר שנשארו מן הערלה : **עטרה** . היא שפה גבוה המקפת את הגיד סביב וממנה משפע ויורד לראשו : **ואינו אוכל בתרומה** . אם כהן הוא דילפינן ביבמות (ד' ע:) שערל אסור בתרומה : **ואם היה בעל בשר** . שהיה שמן ונראה בשר שלמעלה מערלתו לאחר שניטלה ערלה כולה כאילו אותו בשר חוזר וחופה את הגיד : **מתקנו** . ומשפע באיזמל מאותו עובי : **מפני מראית העין** . שלא יהא נראה כערל :

פרע

טומטום שרצה לובן והודם מביאת מקדש וכ"ת משום דאיכא קרא יתירא (ג) דדריש לה לטומטום דכתיב מזכר ועד נקבה תשלחו ואי למעוטי אנדרוגינוס גרידא לא ה"ל למיכתב אלא זכר לא היה דאי לא כתב אלא זכר א"כ ה"א אשה לא מחייב' בביאת מקדש מדכתיב זכר ולא כתיב אדם ושמא י"ל דלית ליה לרב דר"ח דאיכא אמורא כמי דפליג עליה בבכורות וא"ת ומאי איצטריך רב למעוטי אנדרוגינוס והא איהו ס"ל בפרק הערל ביבמות (דף פג.) דאנדרוגינוס ספיקא הוא (ג) ואיצטריך קרא למעוטי ספק מיהו הא לא קשיא דה"א כשרצה לובן והודם כאחת יתחייב ממ"נ אבל הא תימה כיון דסבר רב אנדרוגינוס ספיקא הוא אמאי קאמר רב מזכר ועד נקבה זכר ודאי נקבה ודאית ואם הוא זכר ימעט אותו מזכר ואם הוא נקבה ימעט אותו מנקבה ומיהו י"ל דמשום טומטום נקטיה דפעמים הוי זכר ופעמים הוי נקבה :

הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס . תימה לרבי דבפרק אלו מומין (בכורות דף מב:) גבי בכור מצריך הזכר הזכרים למעוטי טומטום ואנדרוגינוס משמע התם דמהזכר לחודיה לא הוה ממעט לה והכא ממעטינן ליה מהזכר לחודיה :

מל

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"ו מהל' פרה הלכה ב סמג עשין רלב :

נ ב ג מיי' פ"ב מהל' שגגות הלכה ח :

נא ד מיי' פ"א מהל' מילה הלכה יב סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ח :

נב ה מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסב סעיף ג :

נג ו ז מיי' פ"ב מהל' מילה הלכה ג ה סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסד סעיף ה ו :

◆

רבינו חננאל

א"ר יהודה אנדרוגינוס זכר הוא . שאם אי אתה אומר כך יערך ומנ"ל דלא מערך דתניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס כו' ופשוטה היא ומסקינן בה ומאי שנא גבי מילה דכתיב המול לכם כל זכר כל לרבות . ויש מי שאומר הלכתא כרבנן דאמרי ספק ואנדרוגינוס אין מחללין עליו את השבת ואין הלכה כר' יהודה ומדחזינן רב חסדא דריש לטעמיה דר' יהודה ש"מ הלכתא כוותיה : **מתניתין** מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב וכו' [ואמרינן בגמ'] רב הונא מתני חייב ורב יהודה מתני פטור פי' רב הונא מתני חייב דמוקים ליה למתניתין לר"ש דאמר ר"ש לא נחלקו ר' אליעזר (ור"ש) [ור' יהושע] על מי שהיו לו *) דקיי"ל סתם משנה ר' מאיר ובהא תנא דבי ר' חייא פליגי עליה ורב הונא דמוקים לה כר' שמעון כוותיה עבדינן וחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע דברים ברורין הן . (שנים) ושניהם מע"ז למדוה דהא איתקשא כל התורה כולה לע"ז ר' אליעזר סבירא כע"ז מה ע"ז אמרה תורה לא תעבוד ואם תעבוד ע"ז בשגגה מכל מקום חייב חטאת. כן אמרה תורה בשבת . המחלל השבת בשגגה מ"מ חייב חטאת . ור' יהושע סבר התם לגבי ע"ז לא נתכוין לקיים המצוה הכא בשבת נתכוין לקיים מצות מילה . לפיכך פטור הוא והלכתא כר' יהושע וכדמתניתין ר' שמעון : **אחד** למול ערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של שבת בע"ש ואת של ע"ש בשבת פטור כי מ"מ מצוה עשה . ואע"פ שמל בט' . אבל בזמן ששכח ומל את של אחר השבת בשבת כיון שלא עשה מצוה כי בו' מלו אפילו ר' יהושע מודה שחייב חטאת . וכן הלכה וכל היכא דפליג ר' אליעזר ור' יהושע הלכה כר' יהושע חוץ ממקומות ידועים . וזה אינו מהם . וכן רב הונא הלכתא כוותיה דשכיח גבי ריש גלותא וגרסינן הלכתא כוותין או הלכתא

כוותיה כו': מתניתין קטן נימול לשמונה לתשעה כו' קטן חולה אין מלין אותו עד שיבריא . אמר שמואל חלצתו חמה נותנין לו כל ז' להברותו והלכתא כשמואל דיהבינן ליה מאחר שחלצתו חמה שבעת ימים

*) [נראה לעין דחסר פה כמה תיבות וכצ"ל על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול אחר השבת ושכח ומל של אחר השבת בשבת שהוא חייב וכו' ורב יהודה מתני פטור דתניא אמר ר"מ וכו' ומהדר לאוקמי מתני' כר"מ משום דקיי"ל דסתם משנה ר"מ וכו']

נושא
טעה
בדבר
מצוה:
א) ועשה
מצוה
ב) ולא
עשה
מצוה
ב' תינוקות
למול...

לא נחלקו/על מה
נחלקו

נושא
חלצתו
חמה - נותנים
לו ז' ימים
מי בעינן
מעת לעת

מסורת הש"ס

[סנהדרין סו.]

[עירובין נו: וש"נ]

יומא מג. יבמות עב: ערכין ג.

פרה פ"ה מ"ד

פסחים עב. כריתות יט:

[צ"ל אליעזר]

פסחים עב. ע"ש

[צ"ל אליעזר]

[יבמות לד:]

ערכין ח:

יבמות עא.

ג"ז שם:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' וסתם ספרא ר' יהודה . נ"ב וע"ע מן מס' נדה דף מו: (ג) תוס' ד"ה הזכר יתירא למעוטי נמי לטומטום: (ד) בא"ד ספיקא הוא וכי איצטריך:

◆

גליון הש"ס

מתני' ור' יהושע פוטר . עי' מנחות דף סד ע"א תד"ה ואפי' נתכפר :

רב נסים גאון

ששחטה ותמצא כמותה בשחיטת חולין (עב) בפרק בהמה המקשה לילד: אף אנן נמי תנינא הכל כשרין לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן כו'. זו המשנה במס' פרה בפרק ה' ולענין קידוש מי חטאת נתכוונה.*)לומר שבעת שישארו ציצין המעכבין את המילה הרי הוא ערל עדיין ואם הוא כהן אסור לוכל בתרומה כמו ששנינו במס' יבמות (דף ע) הערל וכל הטמאין לא יאכלו בתרומה והזכירו בתלמוד המחלוקת שהיתה בין ר' אליעזר ובין ר' עקיבא בתורת כהנים במה שכתוב (ויקרא כב) איש איש מזרע אהרן ומה שכתוב (שם) תושב כהן ר' אליעזר גמר לערל בגזירה שוה לערל מפסח ור' עקיבא אמר איש איש לרבות את הערל:

אבל

*) זה לפרש את המשנה אלו הן ציצין כו'